

ROZPAD PAŃSTWA, JAKO SKUTEK KONFLIKTU ZBROJNEGO NA PRZYKŁADZIE BYŁEJ JUGOSŁAWII

Mgr Magdalena Kościak - WSPiA Przemyśl-Rzeszów

Magister prawa WSPiA, praca dyplomowa napisana na seminarium prowadzonym przez prof. nadz. dr. hab. Zbigniewa Cwiąkalskiego na temat: Okoliczności wyłączające bezprawność czynu - kontraty typy kodeksowe, pozakodeksowe i zwyczajowe w prawie karnym, Przewodnicząca Zarządu Wspólnoty Mieszkaniowej, Przewodnicząca Koła Naukowego Prawa Międzynarodowego WSPiA, doktorantka i seminarzystka prawa karnego, pod kierunkiem prof. nadz. dr. hab. Zbigniewa Cwiąkalskiego, WSPiA Rzeszów-Przemyśl, wykładowca prawa w szkole policealnej. Autorka publikacji naukowych, uczestniczka krajowych i międzynarodowych konferencji.

Wprowadzenie

Pojęcie konfliktu jest nacechowane negatywnie. Każdy konflikt ma swoje podłoże, przechodzi określone fazy i wywiera wiele skutków. Jednym z nich jest rozpad państwa. Artykuł zawiera omówienie rozpadu państwa na przykładzie byłej Jugosławii. Celem pierwszej części artykułu jest zdefiniowanie pojęcia konfliktu, dokonanie podziału konfliktów, wskazanie ich cech charakterystycznych oraz skutków. W dalszej części artykułu został krótko przedstawiony rys historyczny Jugosławii oraz scharakteryzowano proces jej rozpadu.

Bazę źródłową artykułu stanowią monografie o tematyce historycznej, poświęcone konfliktom oraz słowniki. W pracy wykorzystano również źródła internetowe dotyczące omawianego zagadnienia.

1. Pojęcie zjawiska konfliktu – przyczyny, fazy, skutki

Słownik Języka Polskiego PWN definiuje konflikt, jako przedłużającą się niezgodę między stronami, działania zbrojne, które są efektem takiej niezgody, różnicę między wartościami, postawami, której nie sposób usunąć. Słownik ten odsyła do pojęcia walki, którą definiuje, jako starcie uzbrojonych grup, oddziałów, zorganizowane działanie sił zbrojnych w celu pokonania przeciwnika, zmaganie się pojedynczych przeciwników lub zespołów, działanie mające na celu usunięcie czegoś, zmaganie się ze stanem swojego ciała, ducha lub umysłu, działanie mające na celu zdobycie, odzyskanie kogoś lub czegoś, ścieranie się sprzecznych interesów, poglądów. Z konfliktem mamy do czynienia, kiedy grupa ludzi posiadająca określoną tożsamość świadomie przeciwstawia się innej grupie posiadającej interesy sprzeczne z interesami pierwszej grupy.

Pojęcie konfliktu pochodzi od łac. *conflictus* oznaczającego zderzenie. Pojęciem tym określa się istniejący antagonizm, sprzeczność interesów, poglądów, zatarg czy kolizję. K. Pawłowski podkreśla, że „na gruncie nauki o stosunkach międzynarodowych konflikt zdefiniować można, jako układ stosunków wewnątrz państwa lub w środowisku międzynarodowym, charakteryzujący się sprzecznością stanowisk określonych podmiotów oraz występowaniem rzeczywistego lub wyobrażonego zagrożenia dla nadrzędnych wartości, interesów lub celów tych podmiotów”. Spory, które przybrały ostrzejszą formę i konsekwencją, których jest zagrożenie użycia siły zbrojnej lub spory, w których siła zbrojna została już użyta określa się mianem konfliktów. Należy zauważyć, że między pojęciem konfliktu i wojną istnieje pewna

zależność. Wojna jest stosunkiem między państwami, a jej rozpoczęcie związane jest z przejściem od stanu pokoju do stanu wojny, który zazwyczaj ma związek z prowadzeniem walki zbrojnej pomiędzy państwami.

Do konfliktów dochodzi z różnych przyczyn. Konflikty występują między dwoma stronami lub ich większą ilością. W sytuacji, gdy spór dotyczy interesów w jednym państwie, jest to konflikt wewnątrzpaństwowy. Z kolei, gdy dochodzi do sprzeczności pomiędzy państwami jest to konflikt międzynarodowy. Cechami charakterystycznymi konfliktów zbrojnych jest to, że odbywają się zawsze pomiędzy konkretnymi uczestnikami, rozpoczynają i kończą w określonym czasie, przechodzą różne fazy, obejmują określone obszary, mają na celu zdobywanie określonych wartości i dóbr.

Konflikt zbrojny można podzielić na cztery główne fazy:

I – wybuch (początek) konfliktu – strony mogą stosować wobec siebie środki takie jak: oskarżenia, groźby, żądania, wroga propaganda, wojna psychologiczna, ograniczenie lub częściowe zerwanie stosunków dyplomatycznych, gospodarczych.

II – eskalacja konfliktu – strony konfliktu mogą stosować wobec siebie środki takie jak: mobilizacja armii, ruchy wojsk, całkowite zerwanie stosunków, blokada, ograniczone użycie siły, wojna.

III – deeskalacja konfliktu – ograniczenie intensywności stosowanych środków przez obie strony.

IV – zakończenie konfliktu – jedna ze stron została pokonana albo zgadza się na żądania drugiej strony, kompromis między stronami, wyczerpanie sił walczących stron, zawieszenie broni i zamrożenie sporu, presja i działania międzynarodowe.

Ze względu na charakter konfliktu istnieją konflikty międzynarodowe i niemiędzynarodowe. Międzynarodowe, czyli takie, które występują między dwoma lub więcej państwami, należy zwrócić uwagę, na fakt, że państwa mogą występować przeciw sobie indywidualnie lub grupowo, wówczas działają w ramach międzynarodowej koalicji państw lub organizacji. Niemiędzynarodowe dotyczą wewnętrznych konfliktów zbrojnych w znaczeniu ścisłym oraz umiędzynarodowionych konfliktów wewnętrznych. Ze względu na kryterium teatru działań wyróżnia się konflikty lądowe, morskie i powietrzne. Kolejnym kryterium podziału konfliktów jest położenie stron konfliktu. Wyróżnia się konflikty lokalne, subregionalne, regionalne, ponadregionalne i globalne. Dokonując podziału konfliktów ze względu na przyczynę wyróżnia się konflikty graniczne i spory terytorialne, zamorskie, na tle ekonomicznym, etniczne, mniejszościowe, religijne i ideologiczne. Ze względu na kryterium użytej broni wyróżnia się: atomowe, chemiczne i biologiczne. M. Kaldor dokonał podziału konfliktów zbrojnych na tzw. stare i nowe wojny. Pojęciem starych wojen określał ukształtowany w Europie sposób militarnej organizacji i prowadzenia działań zbrojnych, warunkującego dominujące w okresie od XVII w. do początku lat 90. XX w. podejście w postrzeganiu i analizie zjawiska wojny. Stronami tzw. starych wojen były zcentralizowane, hierarchicznie zorganizowane i terytorialnie określone, suwerenne państwa. Główną przyczyną tzw. starych wojen była rywalizacja o terytorium i sprawowanie nad nim suwerennej władzy. O zakończeniu wojny decydował wynik bitwy. Przepisy prawa wojennego ustalone na poziomie międzynarodowym określały zakres prowadzenia działań wojennych.

J. Nye wyodrębnił przyczyny pierwotne, pośrednie i bezpośrednie konfliktów zbrojnych. Główną przyczyną konfliktów zbrojnych jest terytorium. Należy zauważyć, że czynniki terytorialne konfliktów zbrojnych obejmują zarówno dążenia separatystyczne, niepodległościowe na tle jak i spory pomiędzy państwami o określone terytorium. Bliskość terytorialna jest czynnikiem, który wydatnie zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia sporów terytorialnych. Walka o terytorium wyzwała również daleko idącą gotowość do poświęceń. Warto podkreślić, że prowadzenie działań wojennych, których podłożem są spory terytorialne, jest zazwyczaj akceptowane przez ludność zamieszkującą określone państwo.

Kolejną grupą przyczyn konfliktów zbrojnych są aspekty polityczne, ideologiczne, przykładem tutaj mogą być np. wojny domowe w Hondurasie, Nikargui, Angoli.

Kolejną grupę stanowią czynniki o charakterze militarnym, które dochodzą do głosu szczególnie w sytuacji, gdy jedno państwo zwiększa swój potencjał militarny. Na uwagę zasługują także czynniki ekonomiczne. Źródłem konfliktu może stać się chęć realizacji własnych interesów ekonomicznych zarówno przez państwo, jak i jego obywateli oraz ograniczenia swobody wolnego handlu. Kolejną grupę przyczyn konfliktów stanowią problemy narodowościowe i etniczne, przykładami mogą być tutaj konflikty w byłej Jugosławii, konflikt w Sri Lance między Syngalezami i Tamilami. Przyczyn konfliktów zbrojnych można doszukiwać się także w sporach religijnych. Czynnikiem konfliktów zbrojnych należy upatrywać także w egoistycznym zachowaniu człowieka i dążeniu do zagarnięcia jak największej części państwa, kontynentu. Motywem konfliktów zbrojnych może być także chęć uzyskania wewnętrznej jedności. Do wyjaśnienia przyczyn konfliktów zbrojnych powstały dwa rodzaje teorii. Pierwsza z nich to miktoteoria, która wskazuje, że tła przyczyn konfliktów zbrojnych należy doszukiwać w naturze i zachowaniu człowieka. Makroteorie określają źródło konfliktów w poziomie społeczeństwa, państw czy całego systemu światowego.

Najbardziej dotkliwymi skutkami konfliktów zbrojnych są straty w ludności. Konflikty wpływają na szerzenie demoralizacji społeczeństwa. Powodują upadek struktur społecznych, wprowadzenie rządów dyktatorskich, narkomanię, pobudzają agresję, nacjonalizm, szowinizm narodowy. Skutkiem konfliktów zbrojnych są także zmiany na mapach. W wyniku konfliktów zbrojnych powstają nowe państwa, upadają dotychczasowe lub dochodzi do rozpadu. Konsekwencją konfliktów zbrojnych są także migracje ludności oraz ogromne zniszczenia wojenne. Konflikty zbrojne negatywnie wpływają na sytuację ekonomiczną wielu państw. Brak poczucia bezpieczeństwa stanowi przyczynę nadmiernego uzbrojenia, przez co zmniejszają się możliwości rozwojowe państwa. Konflikty zbrojne oddziałują na świadomość narodów.

2. Rozpad Jugosławii

Konflikty w byłej Jugosławii wynikają z problemów związanych z zakończeniem „zimnej wojny” w Europie oraz z dążeń poszczególnych narodów do uzyskania niepodległości lub samodzielnności. Należy podkreślić, że konflikt w byłej Jugosławii ma podłoże: historyczne, gospodarcze, kulturowe i religijne. Socjalistyczna Federacyjna Republika Jugosławii była zamieszkiwana przez: Serbów, Macedończyków, Czarnogórców, Chorwatów, Słoweńców. W Bośni i Kosowie mieszkali muzułmanie, a w Wojwodinie Węgrowie. W państwie jugosłowiańskim występowała cała paleta narodów, religii i kultów, co także przyczyniło się do eskalacji konfliktów.

Jugosławia powstała w 1918 r. Państwo to powstało w wyniku zjednoczenia po I wojnie światowej: Serbii, Chorwacji, Słowenii, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry, części Macedonii i Dalmacji. Początkowo funkcjonowała nazwa Królestwo Serbów, Chorwatów i Słoweńców (SHS). Od 1929r. państwo nosiło nazwę Jugosławia. Wraz z zakończeniem II wojny światowej Jugosławia przekształciła się w federacyjną republikę ludową na czele, której stanął przywódca Josip Broz Tito. Za jego rządów Socjalistyczna Federacyjna Republika Jugosławii składała się z Chorwacji – stolica Zagrzeb, Czarnogóry – stolica Titograd, Bośni i Hercegowiny – stolica Sarajewo, Macedonii – stolica Skopje, Serbii – stolica Belgrad, Słowenii – stolica Lublana

Dodatkowo dwa regiony w Serbii uzyskały autonomię. Były to Kraj Autonomiczny Wojwodina i Obwód Autonomiczny Kosowsko-Metohijski. Celem takiego rozwiązania była chęć zrównoważenia potrzeb odrębnych grup etnicznych i dążenie do jedności państwa. W 1980r. zmarł marszałek Tito. W latach 80.XX wieku miał miejsce kryzys ekonomiczny. Śmierć przywódcy i pogłębiający się kryzys spowodowały, że hamowane do tej pory konflikty i spory ujawniły się. W 1989r. obszar Jugosławii wynosił 255,8 tys.km. Wówczas zamieszkiwało ją 23,7 mln osób. Państwo to miało bardzo trudny charakter, gdyż było zamieszkiwane przez przedstawicieli różnych narodowości, odmiennych religii i reprezentujących różne tradycje.

Najwięcej było przedstawicieli prawosławia, katolicyzmu i muzułmanizmu.

Objęcie władzy w Serbii przez Slobodana Miloševicia w 1989r., a następnie w roku 1997 w Federacyjnej Republice Jugosławii odbiło się dużym oddźwiękiem dla dalszych zdarzeń w państwie. W Chorwacji władze przejęła Chorwacka Wspólnota Demokratyczna (HDZ) na czele, której stanął Franjo Tuđmanem. Na terenie Słowenii powstała Wspólnota Liberalno-Socjaldemokratyczna z przywódcą Milanem Kucanem. Serbowie nie popierali ruchów narodowościowych i doszło do zbrojnych działań. Od czerwca 1991 r. do marca 1992r. niepodległość ogłosiły kolejno: Chorwacja, Słowenia, Macedonia, Bośnia i Hercegowina. Federacyjna Republika Jugosławii od kwietnia 1992r. obejmowała wyłącznie Serbię i Czarnogórę. W 2006r. powstały niezależne państwa Bośnia i Hercegowina.

Słowenia

Proces rozpadu Jugosławii został zapoczątkowany przez Słowenię, która była najbogatszą z republik. Słowenia ogłosiła swoją niepodległość w lipcu 1990r. W czerwcu i lipcu 1991r. miały miejsce konflikty między oddziałami słoweńskimi a jednostkami wojsk federalnych. Skutkiem tych starć była śmierć kilkudziesięciu osób. Próby przywrócenia stanu poprzedniego nie przyniosły efektu. 8 lipca 1991r. wojna zakończyła się rozejmem na wyspie Brionii. Wówczas Serbia uznała niepodległość Słowenii.

Bośnia i Hercegowina

41% ludności stanowili bośniaccy Muzułmanie. Serbowie stanowili 31% społeczności, a 18% to Chorwaci. Muzułmanie bośniaccy i Chorwaci podejmowali działania mające na celu uniezależnienie się od przewagi serbskiej i prawosławnej. 1 marca 1992r. miało miejsce referendum. 3 marca proklamowano niepodległość Bośni i Hercegowiny. Stany Zjednoczone i Wspólnota Europejska bardzo przychylnie przyjęły niepodległość Bośni i Hercegowiny. Pierwsze konflikty zbrojne w Bośni i Hercegowinie miały miejsce przed proklamowaniem niepodległości. Dochodziło do walk między Serbami i Muzułmanami oraz między Serbami i Chorwatami. Wojna ta charakteryzowała się brakiem linii frontu. Wojska były porzucane po całym kraju. Interesy poszczególnych grup etnicznych bardzo się różniły, Chorwaci walczyli o oderwanie swoich terenów etnicznych i dołączenie ich do Chorwacji, co popierała większość państw z Europy Zachodniej. Serbowie nadal liczyli na zachowanie jedności z Jugosławią lub utworzenie dużej republiki serbskiej. Natomiast bośniaccy Muzułmanie zwalczyli i jednych i drugich, ponieważ dążyli do stworzenia samodzielnej republiki Bośni, przy akceptacji większości państw muzułmańskich. Mniejszy oddźwięk miały starcia między Chorwatami i Muzułmanami. W konsekwencji działań zbrojnych w 1992 r. Serbowie sprawowali kontrolę nad większością kraju. 20% kraju znajdowała się pod kontrolą Chorwatów a 15% pod kontrolą Muzułmanów.

ONZ i Unia Europejska podejmowały bezskuteczne działania pokojowego rozstrzygnięcia konfliktu w Bośni i Hercegowinie. Muzułmanie dążyli do utrzymania jedności granic i wykazywali przejawy utworzenia republiki. Z pomocą Unii Europejskiej w marcu 1992r. w Lizbonie określono zasady federacji. Niepodległość Bośni i Hercegowiny bardzo szybko została uznana oraz 25 maja 1992r. Bośnia i Hercegowina wraz ze Słowenią i Chorwacją zostały członkami ONZ. Wydarzenie to miało przyspieszyć zakończenie konfliktu, lecz przyniosło odwrotny efekt. Serbowie zostali uznani za agresorów i nałożono na nie sankcje gospodarcze polegające na zakazie jugosłowiańskiemu lotnictwo poruszania się w przestrzeni powietrznej Bośni i Hercegowiny. Państwo jugosłowiańskie musiało także oddać sprzęt wojskowy pod nadzór stacjonujących tam jednostek ONZ. Stacjonowanie sił pokojowych ONZ a także inne próby pokojowego rozstrzygnięcia konfliktu nie przyniosły skutków. Na wszelkie propozycje pokojowego załagodzenia konfliktu bośniaccy Serbowie reagowali odmową. Efekt odniosło użycie siły, głównie były to naloty z baz NATO oraz ofensywa chorwacko-muzułmańska. Zda-

zenia te spowodowały ogromne straty dla bośniackich Serbów.

Z inicjatywy USA w 1995r. w Dayton prezydenci Bośni, Chorwacji i Serbii podpisali porozumienie na mocy, którego Bośnia-Hercegowina stała się niepodległym państwem składającym się z dwóch części: serbskiej i chorwacko-muzułmańskiej. 14 grudnia 1995r. w Paryżu oficjalnie podpisano porozumienie kończące wojnę. Podsumowując, na mocy układu pokojowego z Dayton powstało państwo, składające się z Federacji Chorwacko-Muzułmańskiej i Republiki Serbskiej, które podlega kontroli Rady ds. Implementacji Pokoju w Bośni i Wysokiego Przedstawiciela ONZ pod obecność sił pokojowych pod dowództwem NATO. Wojna w Bośni i Hercegowinie jest uznawana za jedną z najbardziej dramatycznych, krwawych i brutalnych na kontynencie europejskim od 1945 roku. Podczas jej trwania miały miejsce masowe egzekucje, kastracje, obcinano kończyny, tworzone obozy jenieckie, dopuszczano się okrutnych zbrodni, zbiorowych gwałtów, handlowano ludźmi. Wydarzenia te istotnie wpłynęły na zmianę sytuacji geopolitycznej na Bałkanach a na jaw wyszły porozumienia międzynarodowe i sojusze.

Chorwacja

Na rok przed uznaniem niepodległości Chorwacji miały miejsce pierwsze walki zbrojne. Walki toczyły się pomiędzy społecznością serbską, która mieszkała w Chorwacji, a oddziałami gwardii narodowej i policji chorwackiej. Walczono o obszary chorwackie, które były zajmowane przez ludność serbską w znacznym stopniu. W sierpniu 1991r. armia jugosłowiańska udzieliła wsparcia Serbom. Najbardziej krwawa była walka o Vukovar. Serbowie wówczas dopuścili się zbrodni wojennej na jeńcach. Od lutego 1992 r. w Chorwacji stacjonowały Siły Ochronne ONZ w ramach misji pokojowej UNPROFOR. Celem misji było niedopuszczenie do nasilenia konfliktu. ONZ w latach 1992-1994 podejmowało próby negocjacji celem pokojowe zakończenia konfliktu. Tereny opanowane przez Serbów próbowała zająć armia chorwacka, ponieważ Serbowie dążyli do suwerenności Serbskiej Republiki Krainy i utworzenia z powstałą w Bośni Republiką Serbską wspólnie funkcjonującego systemu. 1 maja 1995r. rozpoczęła się operacja „Błysk” i ofensywa wojsk chorwackich. W ciągu kolejnych trzech dni operacji została odzyskana część zachodniej Sławonii. Spowodowało to masową ucieczkę do Bośni ludności serbskiej. Następną operacją była operacja „Burza” trwająca od 4 sierpnia do 9 sierpnia 1995r. Zmasowany atak na pozycje serbskie spowodował więzanie Serbów w środkowej Bośni, głównie dzięki pomocy uzyskanej przez armię chorwacką ze strony armii bośniackiej. Umożliwiło to udzielenie wsparcia oddziałom w Krainie-Chorwacji i spowodowało odzyskanie kontroli nad większością swojego terytorium. Operacji militarnej towarzyszyły zbrodnie na ludności cywilnej, które zostały udokumentowane oraz ucieczka około 200 tysięcy Serbów do Bośni. Chorwaci spowodowali również śmierć trzech duńskich żołnierzy biorących udział w misji ONZ wykorzystując ich jako żywe tarcze. Władze Chorwacji Serbów z Baranii, Wschodniej Sławonii i Srijemu podpisały w listopadzie 1995r. porozumienie. Na mocy tego porozumienia Chorwacja odzyskała obszary, które ostatnio zajęli Serbowie w wyniku pokojowej reintegracji, która nastąpiła 15 stycznia 1998r. W latach 1990 - 2000 w Chorwacji sprawowała Chorwacja Wspólnota Demokratyczna, która objęła władzę po wyborach w 1990r. istotnym i ważnym faktem, który należy podkreślić, jest to, że były to pierwsze demokratyczne wybory w Jugosławii. Prezydentem został Franjo Tudjman. Sprawował on urząd do śmierci w grudniu 1999r. Mimo wielu sukcesów frakcja ta była dość mocno krytykowana i izolowana przez państwa zachodnie. Krytyka była spowodowana brakiem poszanowania mniejszości narodowościowych, reguł demokratycznych oraz ich praw. W 2000r. w wyborach zwyciężyła centrolewicowa koalicja. Zapoczątkowała ona reformy demokratyczne, zaś zachodni świat widząc dążenia do demokracji przerwał międzynarodową izolację Chorwacji i rozpoczął proces integracji ze strukturami euroatlantyckimi. W drodze Chorwacji do UE największą przeszkodą stała się rozliczenie zbrodniarzy wojennych, współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii i powrót uchodźców serbskich. Chorwacja uzyskała

status kandydacki do UE w 2004r. NATO w 2008r zaproponowało Chorwacji przystąpienie do organizacji.

Kosowo

Początkiem 1998r. nastąpiło spotęgowanie konfliktu zbrojnego serbsko-albańskiego w Kosowie. Miało miejsce wiele zbrojnych potyczek, które toczyły się między Wyzwoleńczą Armią Kosowa a jugosłowiańskimi siłami bezpieczeństwa. Jugosłowiańska armia brutalnie odparowała ataki żołnierzy Wyzwoleńczej Armii Kosowa. Ataki były skierowane także przeciwko ludności cywilnej, która była zmuszona do opuszczenia domów. Grupa kontaktowa do spraw byłej Jugosławii i Rada Bezpieczeństwa ONZ podjęły próby zażegnania konfliktu. Na mocy Rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 1160 z 31 marca 1998 r. Belgrad został wezwany do podjęcia negocjacji z Albanią. Przedmiotem negocjacji była pozycja Kosowa i wyrażenie zgody na rozpoczęcie działań organizacji humanitarnych i misji OBWE w Kosowie. 23 września 1998r. Rada Bezpieczeństwa podjęła Rezolucję nr 1199 w której zwrócono się do FRJ o wycofanie sił zbrojnych, które powodowały niszczenia wśród ludności cywilnej. Na mocy rezolucji strony konfliktu miały podjąć współpracę z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii. W końcu Slobodan Milošević podpisał porozumienia z NATO i OBWE. Porozumienia te wprowadzały nieuzbrojoną misję powietrzną i lądową. Podjęto decyzję o zrealizowaniu wyborów w Kosowie pod zwierzchnictwem OBWE. Nastąpiło krótkie zawieszenie broni, mające faktycznie charakter fikcyjny. Grupa Kontaktowa zaprosiła strony do pokojowego rozstrzygnięcia konfliktu do Rambouiller na 6 lutego 1999r. Opracowano plan pokojowy, który prognozował samodzielność i niezależność Kosowa przy jednoczesnym poszanowaniu suwerenności i jednolitość terytorialnej FRJ. Negocjacje z Rambouiller zakończyły się niepowodzeniem w związku, z czym siły lotnicze NATO rozpoczęły naloty na jugosłowiańskie siły zbrojne. Operacja NATO spowodowała agresję ludności albańskiej i jej emigrację do państw sąsiednich. Interwencja sił NATO spowodowała wiele zniszczeń. W konsekwencji zdarzeń Slobodan Milošević przyjął plan pokoju, który dotyczył wycofania wszystkich sił jugosłowiańskich z Kosowa, rozlokowania międzynarodowych sił pokojowych pod zwierzchnictwem NATO i wprowadzenie międzynarodowej administracji. Rezolucja nr 1244 Rady Bezpieczeństwa ONZ uduku mentowała niezależność i niepodzielność Federacyjnej Republiki Jugosławii. Gdy siły NATO wstąpiły do Kosowa część emigrantów powróciła do kraju. Rozpoczęła się emigracja ludności serbskiej i innych mniejszości narodowych. Misja Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie od połowy 1999r. sprawuje nadzór na Kosowem. Celem misji jest podejmowanie działań, które mają na celu wprowadzić autonomiczność i suwerenność w Kosowie, wykonywanie zadań administracyjnych, zapewnienie porządku i bezpieczeństwa, wspomaganie odtworzenia infrastruktury oraz organizowanie pomocy humanitarnej. Siły KFOR zapewniają bezpieczeństwo regionu Kosowo. Na mocy wyborów ogólnokosowskich, które odbyły się w 2001r. został utworzony 120-osobowy parlament, który wybierał premiera i prezydenta. Podkreślenia wymaga fakt, że Misja Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych sprawowała nadzór i kontrolę polityki państwa i mogła podważyć każdą decyzję parlamentu, która była nie zgodna z rezolucją. Siły pokojowe KFOR nadal czuwały nad zapewnieniem bezpieczeństwa dla Kosowa. W marcu 2004r. Albańczycy zaatakowali Serbów. Doszło do krwawych zamieszek. Wydarzenia te spowodowały przyspieszenie rozmów nad statusem Kosowa. Rozpoczął się proces długich negocjacji. Jednak ze względu na bardzo rozbieżne stanowiska stron powodzenie negocjacji było niemożliwe. Fiasko rozmów doprowadził do tego, że parlament kosowski 17 lutego 2008r. ogłosił jednostronną deklarację niepodległości. Stany Zjednoczone poparły niepodległość Kosowa. Rada Unii Europejskiej postanowiła, że każde państwo członkowskie indywidualnie podejmie decyzję dotyczącą uznania lub nieuznania niepodległości Kosowa. W państwach członkowskich Unii Europejskiej nie było jednomyślności w kwestii Kosowa. Do 27 kwietnia 2008 r. niepodległość Kosowa uznało

formalnie 38 państw ze 192 członków ONZ. Niepodległości Kosowa nie została uznana przez: Rosję, Serbię, Hiszpanię, Chiny i Rumunię.

Macedonia

17 września 1991r. Macedonia ogłosiła niepodległość. Ostatnie oddziały armii jugosłowiańskiej wycofały się z obszaru Macedonii początkiem 1992r. Macedonia w 1993r. została członkiem ONZ, lecz pod nazwą Była Jugosłowiańska Republika Macedonii. Macedonia w ¼ była zamieszkiwana przez Albańczyków. Konflikt w Kosowie doprowadził do przybycia uchodźców z Kosowa. Początkiem 2001r. doszło do ataków Wyzwoleńczej Armii Kosowa na posterunki policji macedońskiej. Doszło do eskalacji konfliktu zbrojnego. W połowie 2001r. prezydent Macedonii Boris Trajkowski zwrócił się do NATO o interwencję. 13 sierpnia 2001r. doszło do Porozumienia Ramowego z Ochrydy. Porozumienie to prognozowało wprowadzenie reform politycznych zwiększających prawa mniejszości albańskiej. W 2001r. w Macedonii rozpoczęła funkcjonować misja wojskowa NATO, następnie jej miejsce zajęła misja UE Concordia. Bazując na wcześniejszych doświadczeniach ze zdarzeń w Chorwacji, Bośni i Kosowie UE i NATO nie dopuściły do nasilenia się konfliktu. EU i NATO wyraziły poparcie dla nienaruszalności i niepodzielności państwa macedońskiego. Macedonia od 2005r. jest kandydatem do UE.

Zakończenie

Podsumowując rozważania na temat konfliktów z całą pewnością należy stwierdzić, że jest to pojęcie złożone i wieloaspektowe. W literaturze funkcjonuje wiele definicji pojęcia konflikt. Istnieje wiele źródeł konfliktów, są to m.in. czynniki: terytorialne, polityczne, ideologiczne i militarne. Konflikt przechodzi fazy: wybuch, eskalacja, deeskalacja i zakończenie. Uwzględniając różne kryteria wyróżnia się następujące rodzaje konfliktów: Międzynarodowe, nie międzynarodowe, lądowe, morskie, powietrzne, lokalne, subregionalne, regionalne, ponadregionalne, globalne, graniczne, spory terytorialne, zamorskie, na tle ekonomicznym, etniczne, mniejszościowe, religijne, ideologiczne, atomowe, chemiczne, ekologiczne. Konflikty wywierają wiele skutków m.in.: powodują śmierć wielu osób, demoralizację społeczeństwa, eskalację agresji, migracje ludności, spustoszenie i zmiany na mapach. Rozpad Jugosławii jest postrzegany jako jeden z najbardziej brutalnych i kosztownych konfliktów na świecie od momentu zakończenia II wojny światowej.

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest zdefiniowanie pojęcia konflikt. Wskazano fazy jakie przechodzi konflikt. Biorąc pod uwagę różne kryteria wskazano rodzaje konfliktów. Omówiono źródła konfliktów oraz opisano ich skutki. Jednym ze skutków konfliktów jest tworzenie się nowych państw. W artykule przeanalizowano rozpad byłej Jugosławii.

Kluczowe słowa: konflikt, Jugosławia, nowe państwa.

Summary

The disintegration of the state, as a result of armed conflict on the example of the former Yugoslavia.

The purpose of this article is to define the concept of conflict. Indicated phase which goes conflict. Taking into account the different criteria mentioned types of conflicts. Discusses the sources of conflict and describes their effects. One of the consequences of conflict is the creation of new states. The article analyzes the disintegration of the former Yugoslavia.

Key words: conflict, Yugoslavia, new countries

Bibliografia

- Bartnicki A., Dalewska-Greń H., Dehnel-Szyc M., Gawrycki M., Grzebyk P., Lizak W., Nijkowski L.M., Spyra J., Stachura J., *Konflikty współczesnego świata*, Wyd. PWN, Warszawa 2008.
- Chmaj M., Sokół W., Wrona J., *Historia*, Wyd. Difin, Warszawa 2006.
- Czubiński A., *Historia powszechna XX wieku*, Wyd. Poznańskie, Poznań 2011.
- Czubiński A., *Europa XX wieku. Zarys historii politycznej*, Poznań 2006.
- Keegan J., *Historia wojen*, Wyd. Książka i wiedza, Warszawa 1998.
- Kiwerska J., *Świat w latach 1989 – 2004. Wydarzenia – konflikty – procesy*, Poznań 2005.
- Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almachem*, Wyd. Świat książki Warszawa 2000.
- Kubiak K., *Wojny, konflikty zbrojne i punkty zapalne na świecie*. Informator 2007, Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2007.
- Najnowsza historia świata 1995-2007*, red. A.Patka, J. Rydl, J.J. Węc, t.4, Wyd. Literackie, Kraków 2008.
- Pawłowski K., *Kosowo-konflikt i interwencja*, Wyd. UMCS, Lublin 2008.
- Roszkowski W., *Półwiecze. Historia polityczna świata po 1945 roku*, Wyd. PWN, Warszawa 2002.
- Szymczak T., *Jugosławia państwo federacyjne*, Łódź 1982.
- Netografia:**
<http://sjp.pwn.pl/>
<https://prezi.com/jzidvuoz2kj-/pojecie-konfliktu-zbrojnego-rodzaje-konfliktow-zbrojnych-z/>
<http://odn.zce.szczecin.pl/ju/eduobyw/pliki/stronywo/probl/prob01.pdf>
<http://odn.zce.szczecin.pl/ju/eduobyw/pliki/stronywo/probl/proHYPERLINK> „<http://odn.zce.szczecin.pl/ju/eduobyw/pliki/stronywo/probl/prob01.pdf>”b01.pdf
 Mieszkowska I., *Konflikty bałkańskie końca XX wieku. Sposoby ich rozwiązywania przez społeczność międzynarodową*, s. 2-3, <http://znze.wsiz.rzeszow.pl/>

Międzynarodowe Spotkanie Pracowników i Studentów w Tarnopolu na Ukrainie
 Podpisanie Umowy o współpracy wzajemnej pomiędzy Polską, Słowacją a Ukrainą